

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΗΣΙΟΔΕΙΟΥ Γ.Ε.Λ. ΘΕΣΠΙΩΝ

«ΙΣΤΟΡΙΚΗ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ

ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ»



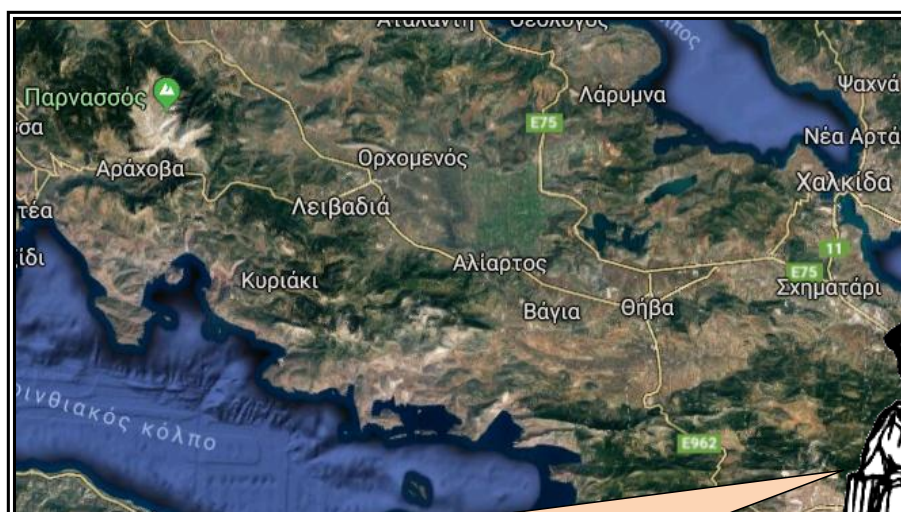
Το φυλλάδιο αυτό είναι του/της
που επισκέφθηκε την Κοιλάδα των Μουσών στις20....



ΘΕΣΠΙΕΣ 2018

Περιοχή μελέτης

Η άνω κοιλάδα του ποταμού Περμησσοῦ, η **Κοιλάδα των Μουσών**, όπως έχει επικρατήσει, βρίσκεται στον **Δήμο Αλιάρτου - Θεσπιέων** της Περιφερειακής Ενότητας **Βοιωτίας** της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.



Η Βοιωτία είναι περιοχή πεδινή και πολύ εύφορη. Η ορεινή έκταση είναι πολύ μικρή. Οι μεγαλύτερες πεδιάδες είναι της Θήβας, της Χαιρώνειας και της Κωπαΐδας. Οι πεδιάδες αυτές βρέχονται από μικρούς ποταμούς και χείμαρρους, κυριότεροι από τους οποίους είναι ο **Ασωπός**, ο **Βοιωτικός Κηφισός** και ο **Λιβαδόστρας**. Ο νομός έχει δυο λίμνες, την **Υλίκη** και την **Παραλίμνη**.

Τα λεκανοπέδια της Βοιωτίας περιβάλλονται από τα βουνά: **Ελικώνα** (με ψηλότερη κορυφή την **Παλιοβούνα**, 1.748 μ.), Κιθαιρώνια (1.409 μ.), Παρνασσό (2.457 μ.), Νεραϊδολάκκωμα (1.678 μ.), Μεσσάτιο (1.021 μ.), Πτώο και Χλωμό (1.081 μ.).

<https://el.wikipedia.org/ΝομόςΒοιωτίας>



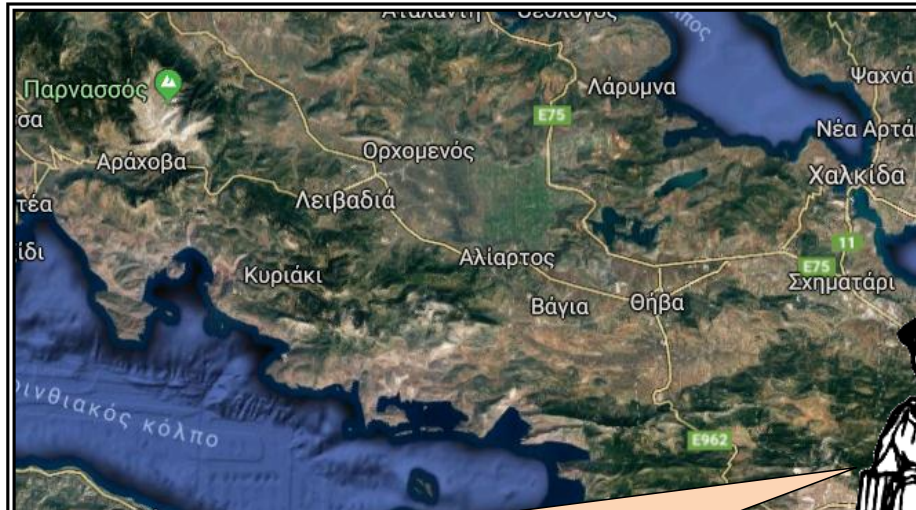
Καλλιέργεια αμπελιού δίπλα από τον Περμησό ποταμό



Κοιλάδα των Μουσών

Α' ΣΤΑΔΙΟ: προετοιμασία μαθητών

- ✓ Οι μαθητές επιλέγουν και συζητούν το θέμα- χωρίζονται σε ομάδες
- ✓ Οι μαθητές προσδιορίζουν γεωγραφικά την περιοχή που θα μελετήσουν.



Η Βοιωτία είναι περιοχή πεδινή και πολύ εύφορη. Η ορεινή έκταση είναι πολύ μικρή. Οι μεγαλύτερες πεδιάδες είναι της Θήβας, της Χαιρώνειας και της Κωπαΐδας. Οι πεδιάδες αυτές βρέχονται από μικρούς ποταμούς και χείμαρρους, κυριότεροι από τους οποίους είναι ο **Ασωπός**, ο **Βοιωτικός Κηφισός** και ο **Λιβαδόστρας**. Ο νομός έχει δυο λίμνες, την **Υλίκη** και την **Παραλίμνη**.

Τα λεκανοπέδια της Βοιωτίας περιβάλλονται από τα βουνά: **Ελικώνα** (με ψηλότερη κορυφή την **Παλιοβούνα**, 1.748 μ.), **Κιθαιώνα** (1.409 μ.), **Παρνασσό** (2.457 μ.), **Νεραϊδολάκκωμα** (1.678 μ.), **Μεσσάτιο** (1.021 μ.), **Πτώο** και **Χλωμό** (1.081 μ.).

<https://el.wikipedia.org/ΝομόςΒοιωτίας>



- ✓ Αναζητούν πληροφορίες σχετικά με την ιστορία της.

(http://thespiakaistorika.blogspot.gr/2010/02/blog-post_19.html)

- ✓ Δημιουργούν παρουσίαση με θέμα τις Μούσες.
- ✓ Συμπληρώνουν το παρακάτω φύλλο εργασίας.

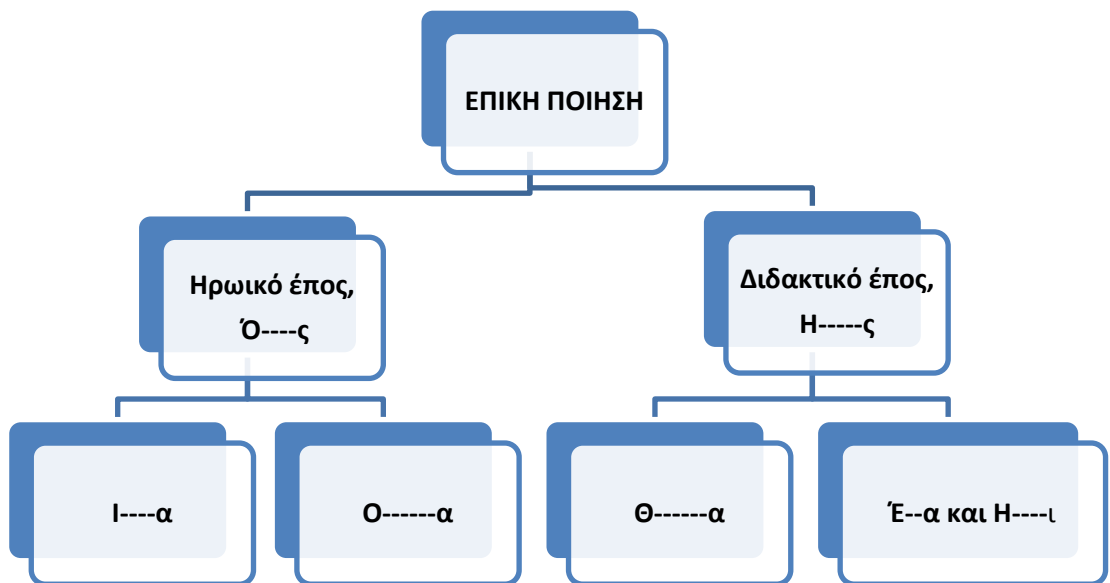
1ο Φύλλο Εργασίας

Α. Πριν την επίσκεψη

1. Ας θυμηθούμε λίγα στοιχεία από την αρχαία ελληνική γραμματεία

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A113/551/3623,15524/>

1α. Συμπλήρωσε τον πίνακα:



1β. Με ποια θέματα ασχολείται κυρίως το διδακτικό έπος;

.....
.....
.....

2^α. Ο κύριος εκπρόσωπος του διδακτικού έπους,

ο Η----ς, έζησε στη Ά---η της Β-----ς

τον - αι π.Χ.

Από το έτος 1999, την πλατεία της Ασκληρής κοσμεί η προτομή του Ησιόδου, έργο του Συλλόγου των «Απανταχού Ασκραίων» με χορηγό τη Γενική Τράπεζα επί προεδρίας του Ασκραίου καθηγητού και πρύτανη του Οικονομικού Πανεπιστημίου, Γεωργίου Χρήστου. (<http://www.hsiodos.gr>)



2.β. «ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος».(Ἡσίοδος, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, στ.311).

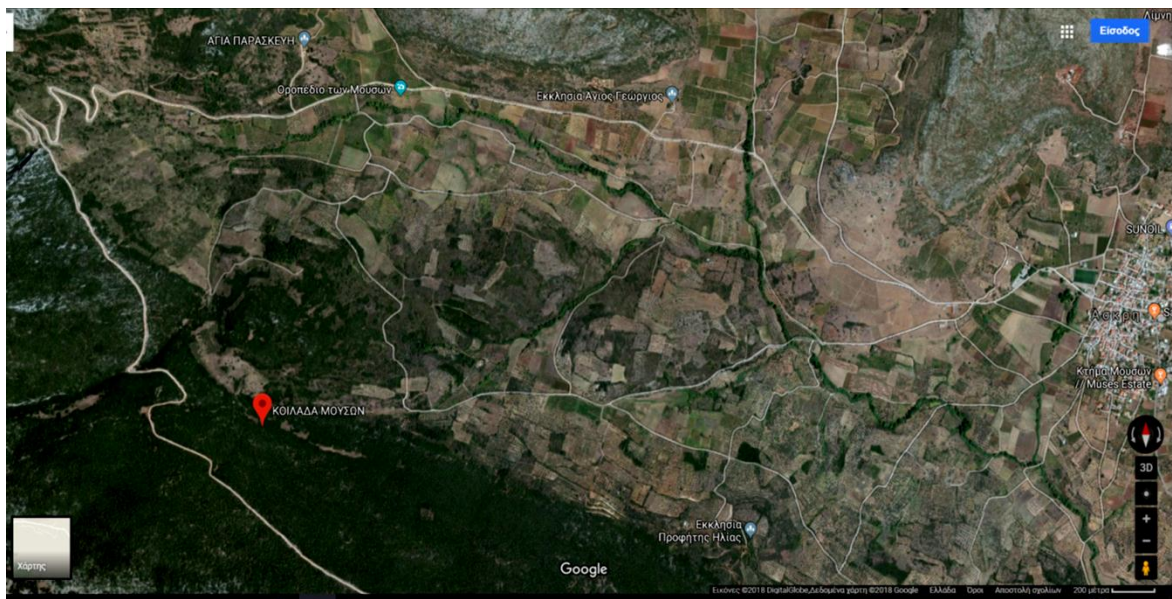
Αναλύστε σε ἓνα σύντομο κείμενο τὸ νόημα τῆς παραπάνω φράσης τοῦ Ἡσίοδου

.....

.....

.....

Δίνεται ὁ παρακάτω χάρτης:



Αεροφωτογραφία τῆς Κοιλιάδας τῶν Μουσῶν {3}

3. Βρισκόμαστε στὴν Κοιλιάδα τῶν Μουσῶν. Προσέξτε τὴ θέση στὴν ὁποία βρισκεται. Βασιζόμενοι στὸ παρακάτω ἀπόσπασμα τοῦ ποιητῆ Ἡσίοδου, ἀπαντήστε γιὰτί ὀνομάστηκε ἔτσι :

.....

.....

*Με τὶς Ελικωνιάδες Μούσες ἀρχίσει τὸ τραγούδι μας·
κατοικοῦν τὸν Ελικῶνα, ὄρος μέγα κι ἱερό,
καὶ χορεύουν γύρω στὴ μαβιά πηγὴ με τὰ πόδια ἀνάλαφρα,
στον βωμό τοῦ παντοδύναμου Κρονίδη.
Λούζουν πρῶτα τὸ κορμί τους τρυφερό στα νερά τοῦ Περμησσοῦ
καὶ τῆς Ἰπποκρήνης ἢ τοῦ θεϊκοῦ Ολμειοῦ·
ὕστερα ψηλὰ ἀνεβαίνουν στὸν Ελικῶνα τὶς ἀπάτητες κορφές,
καὶ χοροὺς συστήνουν, ὄμορφους, χαριτωμένους,
τὸν ρυθμὸ κρατώντας με τὰ πόδια τους.*

ΗΣΙΟΔΟΣ, Θεογονία 1-8 (μετάφραση Δ. Ν. Μαρωνίτης)

4. Η ιστορία του ιερού άλσους ξεκινά τον 6ο αι. π. Χ. Ο τόπος όμως γνώρισε τη μεγάλη του άνθηση από τον 3ο αι. π. Χ

Στην παρακάτω χρονογραμμή, τοποθετήστε την αρχή και το τέλος του 6ου και 3ου αιώνα π.Χ.

π.Χ.  π.Χ.

5. Να αναφέρετε και να τοποθετήσετε στην ίδια χρονογραμμή δύο μεγάλα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην περιοχή μελέτης.

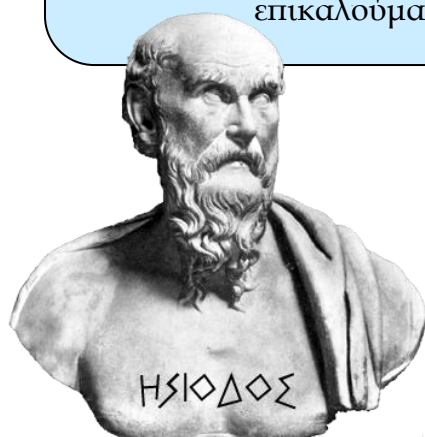
Ελέγξτε τις απαντήσεις σας στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

Υπουργείο Πολιτισμού – «Οδυσσεύς» - Χρονολόγιο Ελληνικής Ιστορίας και Τέχνης

http://odysseus.culture.gr/a/4/ga40.jsp?age_id=01

6. Από τον 3ο αι. π. Χ. και στο εξής ιδρύθηκαν και διοργανώνονταν κάθε πέντε χρόνια από τους Θεσπιείς τα Μουσεία, γιορτή αφιερωμένη στις εννέα Μούσες.

Τις Μούσες τις γνωρίζουμε από τα Ομηρικά έπη , ως θεές της ποίησης. Οι Μούσες είναι θεότητες των Γραμμάτων και των Τεχνών. Κάθε φορά που χρειαζόμαστε έμπνευση επικαλούμαστε τη βοήθειά τους.



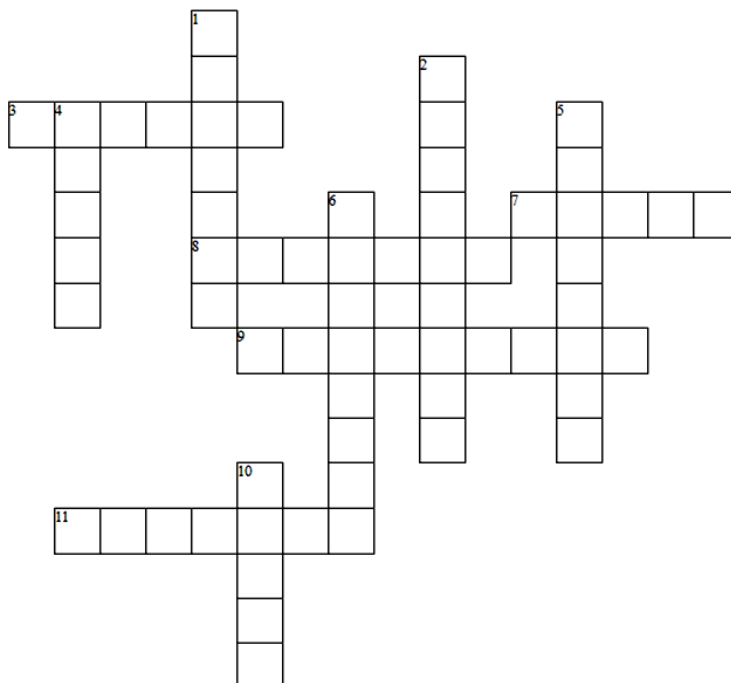
Με τις Ελικωνιάδες Μούσες ας αρχίσει το τραγούδι μας:
*Κάποτε εκείνες με δίδαξαν το ωραίο τραγούδι,
την ώρα που βοσκούσα το κοπάδι μου,
στον θεικού Ελικώνα τις πλαγιές...
και μου ενέπνευσαν θεϊκή φωνή·*

από το προοίμιο της **Θεογονίας**

{5}

7. Μελετήστε την παραπάνω Παρουσίαση που φτιάξατε, η οποία αναφέρεται στις μούσες και λύστε το σταυρόλεξο:

ΜΟΥΣΕΣ



ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

- 3. ΜΟΥΣΑ ΒΟΥΚΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ, ΚΩΜΩΔΙΑΣ
- 7. ΜΟΥΣΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΕΠΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ
- 8. ΜΟΥΣΑ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ
- 9. ΜΟΥΣΑ ΤΗΣ ΤΑΓΩΔΙΑΣ
- 11. ΜΟΥΣΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ, ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΚΑΘΕΤΑ

- 1. ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ
- 2. ΜΟΥΣΑ ΟΡΧΗΣΕΩΣ, ΧΟΡΟΥ
- 4. ΠΑΤΡΙΔΑ ΗΣΙΟΔΟΥ
- 5. ΜΟΥΣΑ ΙΕΡΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ, ΥΜΝΩΝ
- 6. ΚΟΡΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
- 10. ΚΟΡΗ ΛΥΡΙΚΗΣ, ΕΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

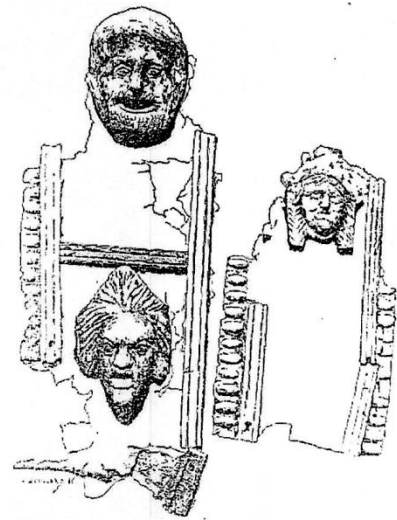
8. Τι σημαίνει η λέξη «Μουσειά»; Αναζητήστε τις ερμηνείες του όρου στο παρακάτω ηλεκτρονικό λεξικό {6}:

www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/index.html

.....
.....

9. Παρατηρήστε την επιγραφή και την εικόνα.

Ἄγωνοθετοῦντος τοῦ Ἀρί-
[στ]ωνος, ἱερέως δι' τῶν Μουσῶν
Ἀρίστωνος τοῦ Μάγνωνος,
ἀπὸ δὲ τῶν τεχνιτῶν] ἐ-
5 ονος τοῦ , πύρφοροῦντος
Εὐδ[ί]μου τοῦ Λόμβακος, ἀρχοντος
Φίλωνος, ἐν δὲ Ὀρχειστῶι Λυκίν[ου]
οἱ νικῆσαντες τὸν θυμ[ε]λ[ικόν]
ποιητῆς ἐπέων
10 Ἡλιοδώρος Ἡλιοδώρου Ἀντιοχεύς
αὐλητής
Ἀριστοκλῆς Ἀριστοκλείους Βοιωτίας
αὐλιαῖδης
Ἀγαθίας Ἀρμόδιον Ὀπούντιος



Τζανίμης Αλ. Αναστάσιος (2012)

10. Μελετήστε το απόσπασμα από τον Πausανία που σας δίνεται:

(...) περιοικοῦσι δὲ καὶ ἄνδρες τὸ ἄλσος, καὶ ἐορτὴν τε ἐνταῦθα οἱ Θεσπιεῖς καὶ ἀγῶνα ἄγουσι Μουσεῖα: ἄγουσι δὲ καὶ τῷ Ἑρωτι, ἄθλα οὐ μουσικῆς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀθληταῖς τιθέντες. (Πausανίας, Βοιωτικά IX, 31,3).

A. Ἐχει τὴ σημερινή σημασία ὁ ὅρος «Μουσεῖα» στὸν Πausανία;

.....
.....

B. Μπορεῖτε νὰ καταλάβετε τι εἶδους ἀγῶνες γίνονταν ἐκεῖ;

.....
.....



ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

Κατά τα ρωμαϊκά χρόνια η φήμη των «Μουσειών» εξαπλώθηκε και έξω από τον ελλαδικό χώρο.

Τον 2^ο αι. και τον 1^ο αι. π. Χ. την διοργάνωση των αγώνων χρηματοδοτούσε ο εκάστοτε ρωμαίος αυτοκράτορας οπότε και προστέθηκε στον κατάλογο των αγώνων και ο αγώνας εγκωμίων προς αυτόν. Τότε επικράτησε και η ονομασία «Μεγάλα Καισαρεία» αφού πλέον τιμόταν πρώτα ο αυτοκράτορας και στη συνέχεια οι Μούσες.

{7}

[31.3] (...) ἐν δὲ τῷ Ἐλικῶνι καὶ ἄλλοι τρίποδες κεῖνται καὶ ἀρχαιότατος, ὃν ἐν Χαλκίδι λαβεῖν τῇ ἐπ' Εὐρίπῳ λέγουσιν Ἡσίοδον νικήσαντα ᾠδῇ. περιοικοῦσι δὲ καὶ ἄνδρες τὸ ἄλσος, καὶ ἑορτὴν τε ἐνταῦθα οἱ Θεσπιεῖς καὶ ἀγῶνα ἄγουσι Μουσεῖα: ἄγουσι δὲ καὶ τῷ Ἑρωτι, ἄθλα οὐ μουσικῆς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀθληταῖς τιθέντες. ἐπαναβάντι δὲ στάδια ἀπὸ τοῦ ἄλσους του του ὡς εἴκοσιν ἔστιν ἡ τοῦ Ἴππου καλουμένη κρήνη: ταύτην τὸν Βελλεροφόντου ποιῆσαι φασιν ἵππον ἐπιψάυσαν τα ὀπλῆ τῆς γῆς.

(Παυσανίας, Βοιωτικά IX, 31,3)

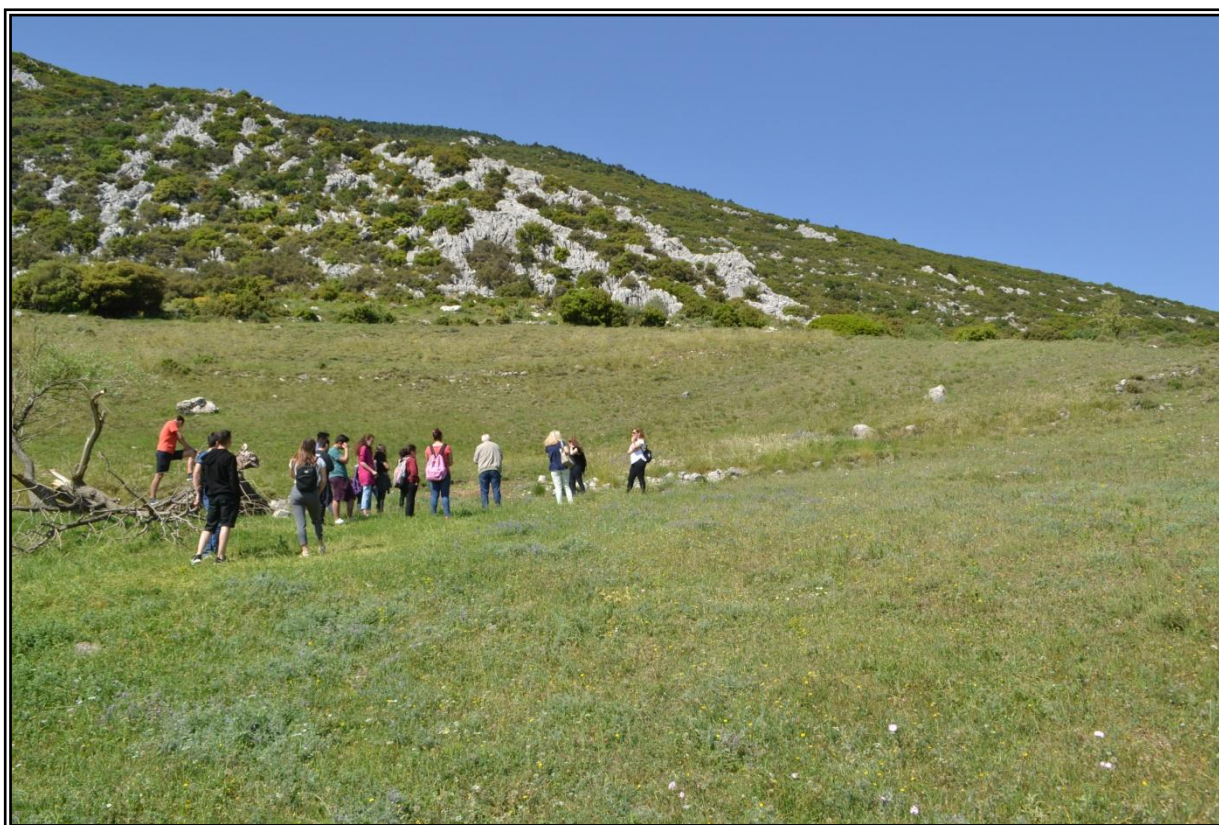
11. Ποια στοιχεία του αρχαίου κειμένου επιβεβαιώνουν την παρουσία και τη συμμετοχή του Ησίοδου στα Μουσεία;

.....

.....

.....

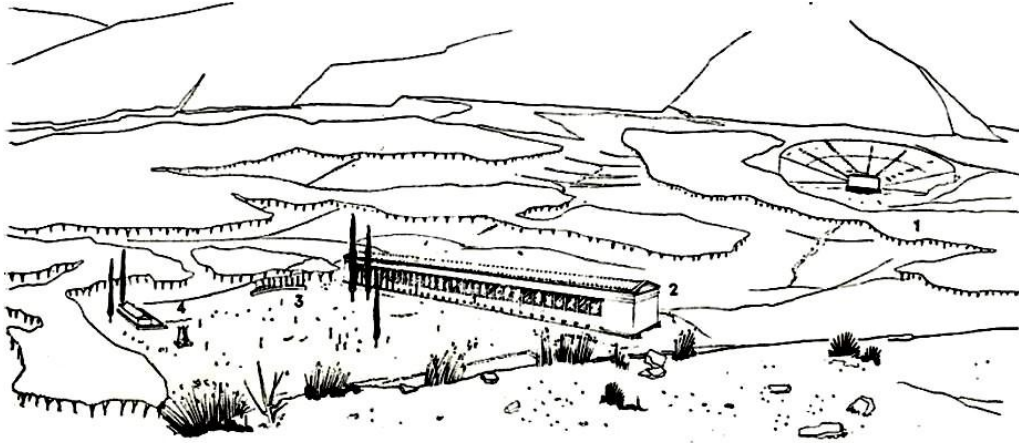
.....



2ο Φύλλο Εργασίας

Β. ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ

Παρατηρείστε την εικόνα με τα μνημεία της Κοιλιάδας των Μουσών και απαντήστε:



115. Αναπαράσταση των κυριότερων χτισμάτων που υπήρχαν στο έλικώνιο ἄλσος τῶν μουσῶν στὸ 2. αἰ. π. Χ. κ. κατ. 1: θέατρο (χωρὶς λίθινα ἐδώλια στὸ κοίλο). 2: ἡ μακρὰ στοά, μέσα στὴν ὁποία υπήρχαν πολλὰ ἀναθήματα. 3: ὑποθετικὴ θέση τῶν ἀγαλμάτων τῶν μουσῶν (κεφ. 30,1). 4: νατοκος ἢ βωμὸς τῶν μουσῶν. (Σχέδ. P. Bonnard, BCH 1954.)

Πέτππας Α Ιωάννης (2010)

Εικόνα 1

1. Ποια κτίσματα υπάρχουν μέσα στην περιοχή;

.....

.....



Εικόνα 2: Κοιλιάδα Μουσῶν: θέση Ἱεροῦ τῶν Μουσῶν

2. Υποθέστε για ποιο λειτουργικό σκοπό δημιουργήθηκε το καθένα;

A.....

.....

B.....

.....

Γ.....

.....

Δ.....

.....

Ας σταθούμε στο αρχαίο θέατρο...

Χρονολογείται στα τέλη του 3^{ου} ή τις αρχές του 2^{ου} αι. π.Χ.



Εικόνα 3: Κοιλάδα Μουσών: Θέση Αρχαίου Θεάτρου

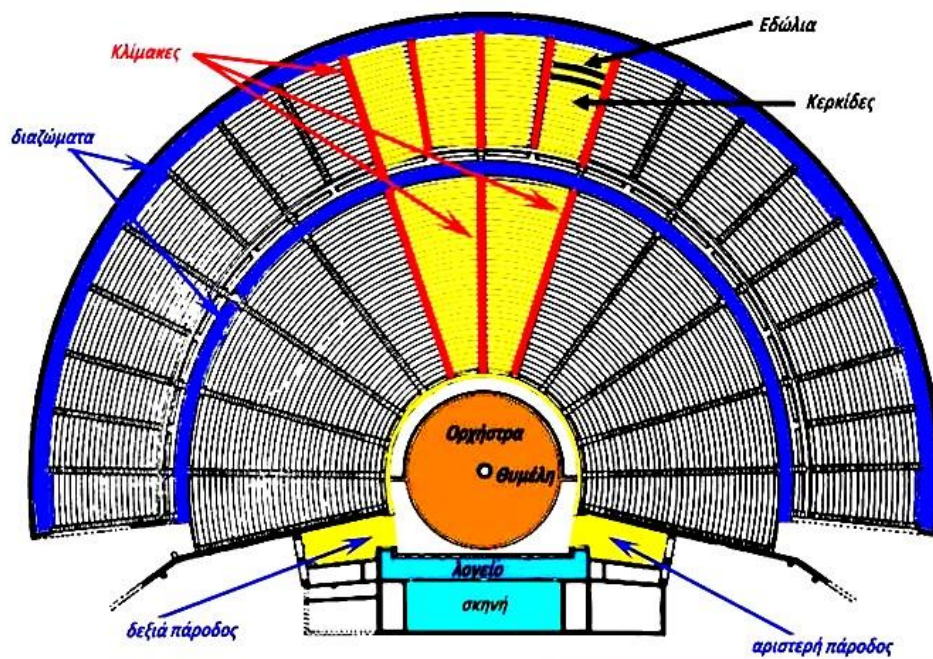
3. Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε σύντομα:

A. Ποια είναι η σημασία και ο ρόλος που είχε το θέατρο στην κοινωνική ζωή των πολιτών;

.....

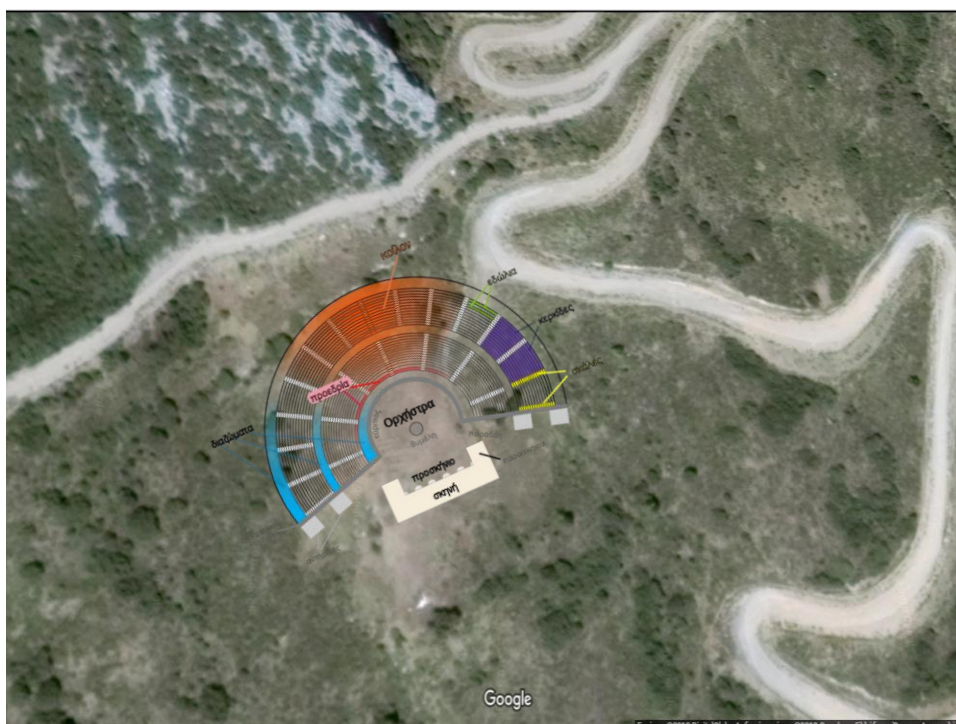
B. Πώς συνδέεται το θέατρο με τη λατρεία των Μουσών στον συγκεκριμένο χώρο;

.....



{8}

4. Με τη βοήθεια των εικόνων εντοπίστε τα μέρη του θεάτρου: κούλο, ορχήστρα, σκηνή, πάροδοι, κερκίδες, κλίμακες.



{8,9}

Εικόνα 4: Κοιλιάδα των Μουσών: Αναπαράσταση του αρχαίου θεάτρου

Στάση 1η: Το θέατρο

1. Για ποιους προορίζονταν οι θέσεις στην πρώτη σειρά του κοίλου;

- | | |
|--------------|-------------|
| α) υποκριτές | γ) άρχοντες |
| β) ρήτορες | δ) γυναίκες |

2. Σε τι διαφέρουν από τα υπόλοιπα εδώλια;

Ήταν : (κυκλώστε το σωστό)

- α) μαρμάρινα β) λίθινα γ) ξύλινα

3. Πόσα διαζώματα είχε ;

Η ορχήστρα

1. Παρατηρήστε: το σχήμα της ορχήστρας. Τι σας θυμίζει;

- α) κύκλο β) ημικύκλιο γ) πέταλο

2. Ποιοι στέκονταν στη ορχήστρα;

- α) οι χορηγοί β) οι ηθοποιοί γ) ο χορός

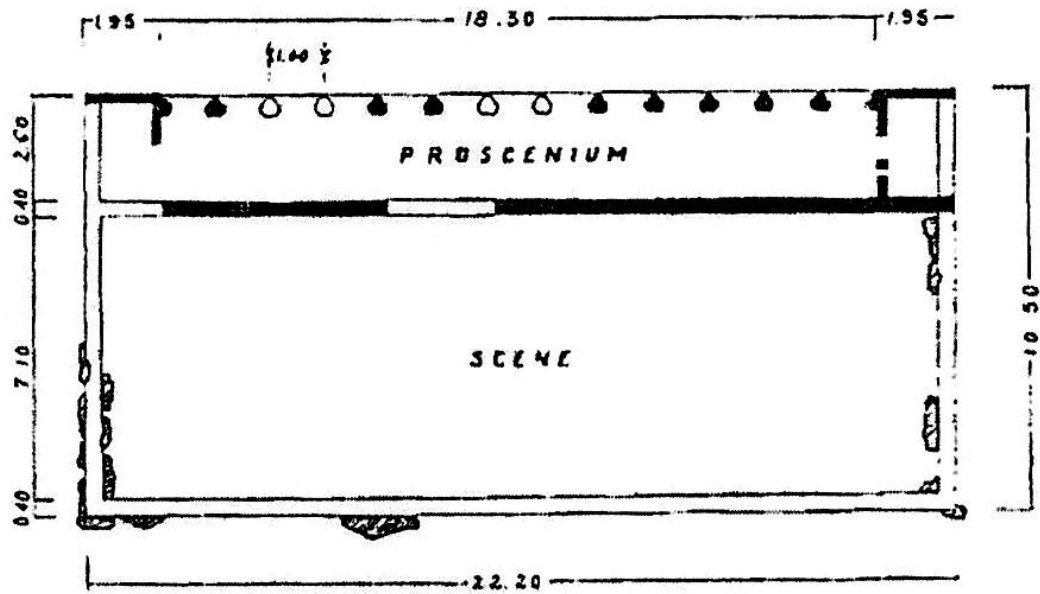
3. Στην ορχήστρα οδηγούσαν δύο διάδρομοι που σχηματίζονταν ανάμεσα στη σκηνή και το κοίλο. Πώς ονομάζονται;

.....

4. Το σχήμα και τα υλικά κατασκευής του κοίλου δεν ήταν πάντοτε αυτά που βλέπουμε σήμερα. Τι έχει απομείνει από το κοίλο σήμερα;

.....

Η σκηνή



Εικ. 19. Το προσκήνιο και η σκηνή του θεάτρου «κροκί» του P. Jamot (σχέδιο του P. Bonnard).

Τζανίμης Αλ. Αναστάσιος (2012)

1. Προσκήνιο: σε τι χρησίμευε;

.....

2. Σκηνή:
Τι σώζεται σήμερα από αυτήν;

.....

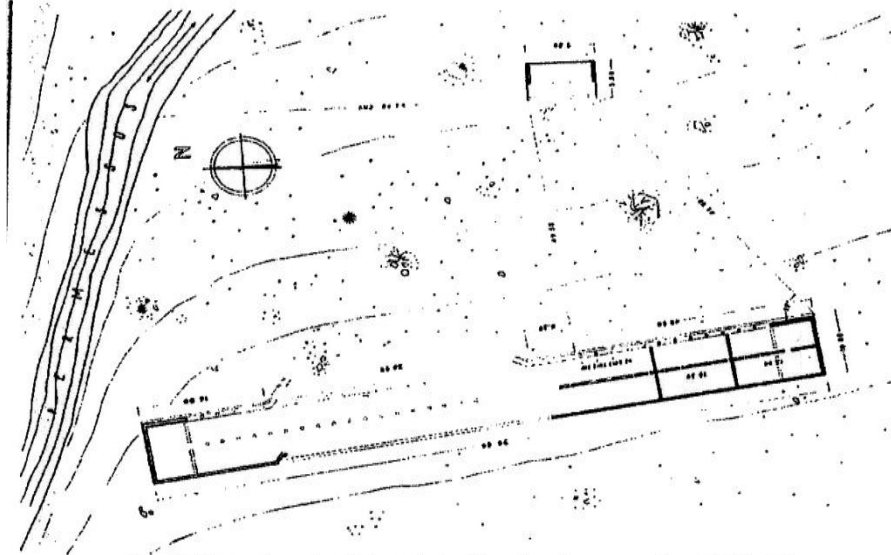


Εικόνα 10: Κοιλιάδα των Μουσών: Σκηνή του αρχαίου θεάτρου

Στάση 2^η: Ιωνική στοά

1. Χρονολογείται

.....
Είχε μήκος 90,70 μ. και βάθος 10 μ. Προοριζόταν για τη στέγαση αναθημάτων προς τις Μούσες.



Εικ. 11. Η Ιωνική στοά από το ιερό των Μουσών σύμφωνα με ένα «κροκί» του P. Jamot (σχεδιασμά του P. Bonnard).

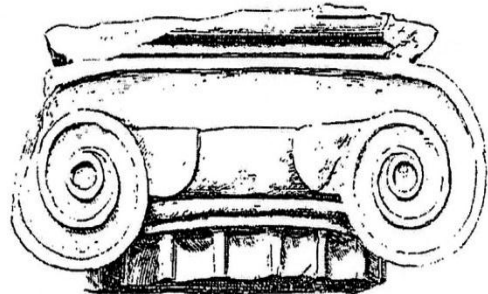
Τζανίμης Αλ. Αναστάσιος (2012)

2. Μπορείτε να δικαιολογήσετε το μεγάλο μέγεθος της στοάς;

.....
Στο εσωτερικό διέθετε αρχικά κατά μήκος τοίχο και δωμάτια, ο οποίος αργότερα αντικαταστάθηκε με κιονοστοιχία κορινθιακών κιονόκρανων.



Εικόνα 11: Κοιλιάδα των Μουσών



Εικ. 14. Κιονόκρανο της στοάς (σχέδιο του P. Jamot).

Τζανίμης Αλ. Αναστάσιος (2012)

Ιερό Μουσών

Παρατηρήστε το σχήμα του:

1. Πρόκειται γιαμικρών διαστάσεων.

Ανήκει στην ελληνιστική περίοδο απόέως π. Χ

Αποκαλύφθηκε κάτω από τους τοίχους της Αγίας Τριάδας.

Είναι το μοναδικό ιερό των Μουσών σε όλο τον ελλαδικό χώρο.



Εικόνα 12: Κουιάδα των Μουσών

Βάθρο με τα αγάλματα των μουσών

1. Αν κοιτάξουμε(βόρεια, νότια, δυτικά, ανατολικά) του ιερού υπάρχει μία βάση σχήματοςμεβάθρα αγαλμάτων Μουσών, τα οποία βρίσκονται σήμερα στον αύλειο χώρο του αρχαιολογικού μουσείου της Θήβας. Τα πέντε καλύτερα σωζόμενα φέρουν χαραγμένα τα ονόματα **Πολυμνία, Θάληα, Τερψιχόρα, Ωρανία, Ευτέρπα**. Πιθανόν να ήταν στημένα σε ενιαίο σύμπλεγμα. Ήταν έργα του ποιητή και γλύπτη Ονέστου (1^{ος} αι. π. Χ.)

24. 1889 Στην κοιλάδα των Μουσών.³⁹

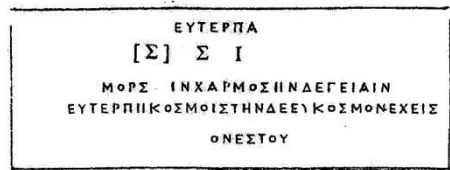


I. 1-18.

II. Θάληα.
Θάλλ(ε)ι' ἐπ' ἱρήνης σοφίης καλὰ τοιγὰρ ἀπάσας
Ἰρήνηι λοιθὸς τάδε Θάλεια χέω.
[Ὀνέ]στου.

Βάση του αγάλματος της Μούσας Θάλεια.

31. 1889 Στην κοιλάδα των Μουσών.⁴⁷



I. 1-13.

IX. Εὐτέρπα
Εὐτέρπη, κόσμος, τίνδε [σ]ὺ κόσμον ἔχεις.
Ὀνέστου.

Βάση του αγάλματος της Μούσας Εὐτέρπα

Τζανίμης Αλ. Αναστάσιος (2012)

2. Ανακαλώντας στην μνήμη σας τις πληροφορίες της επίσκεψης γράψτε σε ένα σύντομο κείμενο ποια ήταν η τύχη των αγαλμάτων των Μουσών.

Δραστηριότητες μαθητών μετά την επίσκεψη

Γ. ΜΕΡΟΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ:

- ✓ Οι μαθητές ασχολούνται με τη δημιουργία Ενημερωτικού Φυλλαδίου.

<http://blogs.sch.gr/lykthesp/files/2018/05/Κοιλάδα-των-Μουσών.pdf>

- ✓ Δημιουργούν βίντεο αναπαράστασης των μνημείων



ΑΝΤΊ ΕΠΙΛΌΓΟΥ

Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ ΣΗΜΕΡΑ



Εικόνα 13: Στιγμιότυπο από την παράσταση «Αντιγόνη», 2010

Η Κοιλάδα των Μουσών σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς για τον πολιτισμό της περιοχής. Ιδιαίτερα το καλοκαίρι λαμβάνουν χώρα ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως θεατρικές παραστάσεις και μουσικές βραδιές υπό το φως των άστρων.

Στην Κοιλάδα των Μουσών οργανώθηκαν συναυλίες τα τελευταία χρόνια και το 2010 άνοιξε το θέατρο για να ανεβεί η «ΑΝΤΙΓΟΝΗ» Σοφοκλέους και να τιμηθούν οι Μούσες και ο Ησίοδος. Οι εκδηλώσεις αυτές, μαζί με τη γιορτή κρασιού της Άσκλης, αποτέλεσαν κορυφαίες εκδηλώσεις για ολόκληρη τη Βοιωτία, όπως αυτό φάνηκε από τη συμμετοχή των Βοιωτών, και ήδη καθιερώθηκαν στη συνείδηση τους.

Τον Αύγουστο του 2018 προγραμματίζεται να ανέβει η τραγωδία «Αντιγόνη» του Σοφοκλή στα αρχαία ελληνικά. {1}

**«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ
ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ»**



ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ...

Γεωγραφικά στοιχεία



Τα τοπικά διαμερίσματα Άσκλης και Νεοχωρίου ανήκουν διοικητικά στον **Δήμο Αλιάρτου - Θεσπιών** της Περιφερειακής Ενότητας Βοιωτίας, και βρίσκονται αντίστοιχα ανατολικά και νοτιοανατολικά της Κοιλιάδας των Μουσών.

Ο σύγχρονος οικισμός της **Άσκλης** είναι χτισμένος στην θέση που βρισκόταν η αρχαία πόλη. Έχει μόνιμο πληθυσμό 662 κατοίκους (Απογραφή του 2011).

Το **Νεοχώρι** βρίσκεται στους νότιους πρόποδες του Ελικώνα, δυτικά των Θεσπιών, χτισμένο σε υψόμετρο 340 μέτρων. Ο πληθυσμός του χωριού, οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με την γεωργία και την κτηνοτροφία. (Απογραφή του 2011). (<https://el.wikipedia.org>)

Βασιζόμενοι στην παραπάνω δορυφορική εικόνα συμπληρώνουμε το παρακάτω κείμενο:

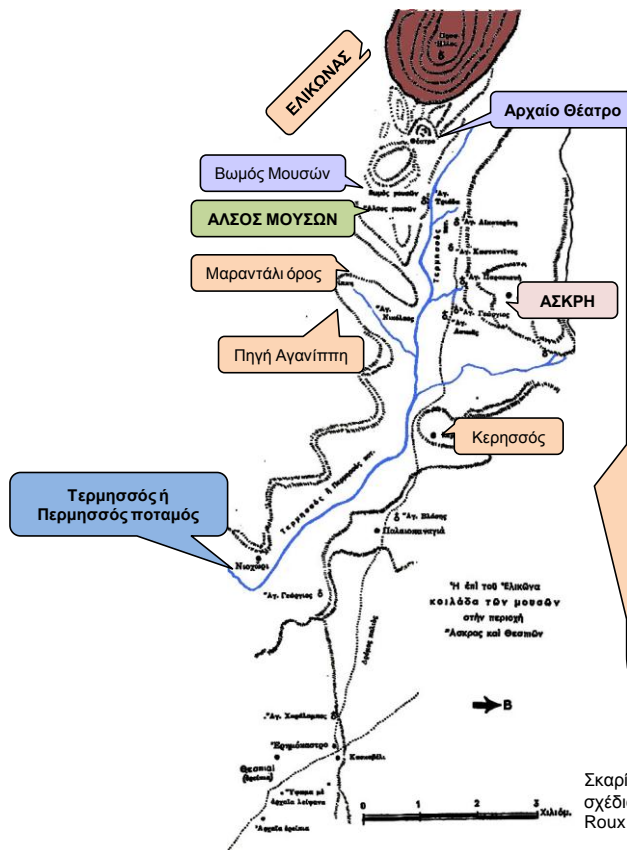


Η Κοιλιάδα των Μουσών περιβάλλεται δυτικά από τις ανατολικές καταπτώσεις του όρους
(Ζαγαράς), βόρεια από τα υψώματα και

καθώς και τις καταπτώσεις του Χριστού (Σανίδα), ανατολικά από τα υψώματα του Παλιοβορού και νότια από το

{11}

Γεωμορφολογία - Φυσιογραφία



Ο **Ελικώνας** βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του νομού Βοιωτίας. Αποτελεί μια ακανόνιστη οροσειρά συμπλεκόμενων ορέων, όπου 20 κορυφές τους ξεπερνούν τα 1000 μ.

Έχει μήκος 37 km περίπου και πλάτος που κυμαίνεται από 10 km ως 25km. Καταλαμβάνει έκταση περίπου 712.000 στρεμμάτων.

Στα ανατολικά και πάνω από ιστορικά χωριά Άσκη, Θεσπίες και Λεοντάρι βρίσκεται το όρος **Ζαγαράς ή Μοτσάρα** με υψόμετρο που φτάνει τα 1525 μ.

Νοτιοδυτικά υψώνεται ο κεντρικός Ελικώνας με το κακοτράχαλο όγκο της **Παληοβούνας** (1748 μ.) που είναι και η υψηλότερη κορυφή του συγκροτήματος.

(2008, Κοκμοτός Δ. Ευθύμιος)

Σκαρίφημα της Κοιλιάδας, που είναι βασισμένο στο παλιό σχέδιο των ανασκαφών του Jamot, καθώς και στο σκίτσο του Roux (BCH 1954). Πέππας Ιωάννης - 2007

{12}

Ποταμός

Ο ποταμός είναι το υδάτινο ρεύμα που χαρακτηρίζεται από μια σχετική συνέχεια και σταθερότητα τροφοδοσίας και με τομή κοίτης γενικά αρκετά ομαλή.

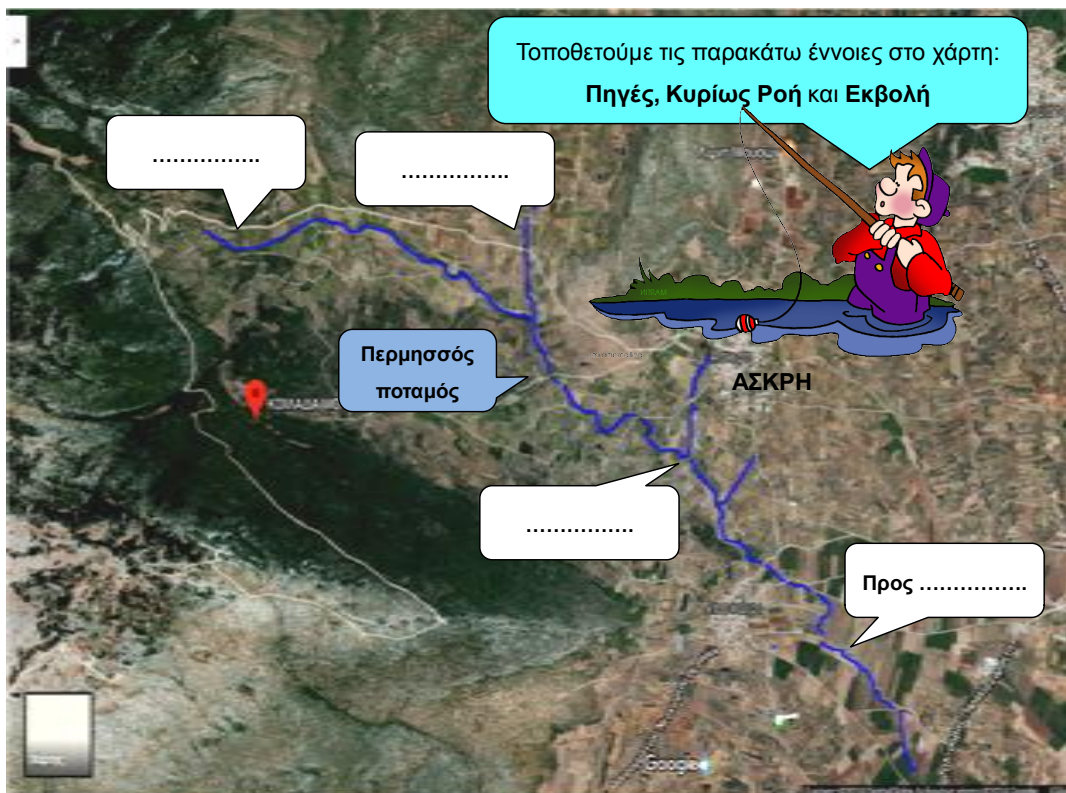
Το σημείο στο οποίο γεννιέται ένας ποταμός ονομάζεται **πηγή**. {14}





{16}

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ



Περμησσός ποταμός

Επισκεφθείτε την
Ιστοσελίδα του Σύλλογου
Φιλοπροόδων Άσκρης "Ο
ΗΣΙΟΔΟΣ και
συμπληρώστε τις
παρακάτω πληροφορίες:

<http://www.hsiodos.gr/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CF%8E%CE%BD/%CE%A0%CE%BF%CF%84%CE%AC%CE%BC%CE%B9%CE%B1/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B7%CF%83%CF%83%CF%8C%CF%82.aspx>

Ο ποταμός Περμησσός, που σήμερα λέγεται και, πηγάζει από τον, στον αυχένα του Ζαγαρά με την Κουρσάρα, παρά τη θέση Πολιάνα.

Ο Περμησσός (..... τον ονομάζει ο Πausanίας) ρέει ανάμεσα από τα δύο μεγάλα και πανέμορφα αντερείσματά του ΝΑ Ελικώνα και μετά από μία διαδρομή περίπου χιλιομέτρων, μέσω Ελλοπίας και Θίσβης, εκβάλλει στον κόλπο, το μόνο ποτάμι της Βοιωτίας που δεν εκβάλλει στον Ευβοϊκό κόλπο.

Στον Περμησσό συμβάλλουν τα ρέματα από Πεζούλα, Μιγδαλάκι, Άγιο Νικόλαο, Επισκοπή, Προφήτη Ηλία και Βυρόρι. Από αυτά της Επισκοπής και του Βυρορίου έχουν νερό όλο το χρόνο. Γύρω από τα ρέματα είναι τα καλλιεργήσιμα κτήματα. Όπου το έδαφος είναι επίπεδο υπάρχουν, στις πλαγιές (καμπακιές) υπάρχουν



Κλιματικά Στοιχεία



Ως **κλίμα** ορίζουμε το "μέσο καιρό", που διαμορφώνεται από τους **κλιματικούς παράγοντες**, όπως η **θερμοκρασία**, η **υγρασία**, οι **βροχοπτώσεις**, η **ηλιακή ακτινοβολία** και οι **άνεμοι** μέσα σε μεγάλες χρονικές περιόδους.

Οι **κλιματικοί παράγοντες** όσο και οι μεταβολές τους, εξασκούν αποφασιστική επίδραση στη **γεωγραφική εξάπλωση των φυτικών ειδών**.

Το κλίμα της περιοχής ανήκει στο **μεσογειακό τύπο**, στον οποίο ταξινομείται γενικότερα η χώρα μας και ο οποίος χαρακτηρίζεται από **χειμερινές βροχές** και **θερινή ξηρασία**.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης...

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες:

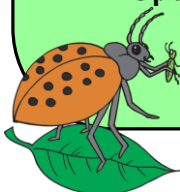
Η Ομάδα της Χλωρίδας με όνομα

.....

Και

Η Ομάδα της Πανίδας με όνομα

.....



{17,18,19}

Ομάδα της Χλωρίδας



Παρατηρούμε, καταγράφουμε,
φωτογραφίζουμε ή κάνουμε το σκίτσο
για κάθε διαφορετικό είδος δέντρου,
θάμνου, πόας και συμπληρώνουμε του
παρακάτω πίνακα...



Η πόα είναι φυτό με βλαστό
μαλακό και πράσινο, σε αντίθεση
με τα ξυλώδη.

{20, 21}

ΠΟΕΣ	ΘΑΜΝΟΙ	ΔΕΝΤΡΑ



Ομάδα της Πανίδας



Παρατηρούμε, καταγράφουμε, φωτογραφίζουμε ή κάνουμε το σκίτσο για κάθε διαφορετικό είδος Εντόμων, Αμφιβίων, Πτηνών, Θηλαστικών και συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα...



{22, 23}

ΕΝΤΟΜΑ	ΑΜΦΙΒΙΑ	ΠΤΗΝΑ	ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ



Έντομα της Κοιλιάδας των Μουσών



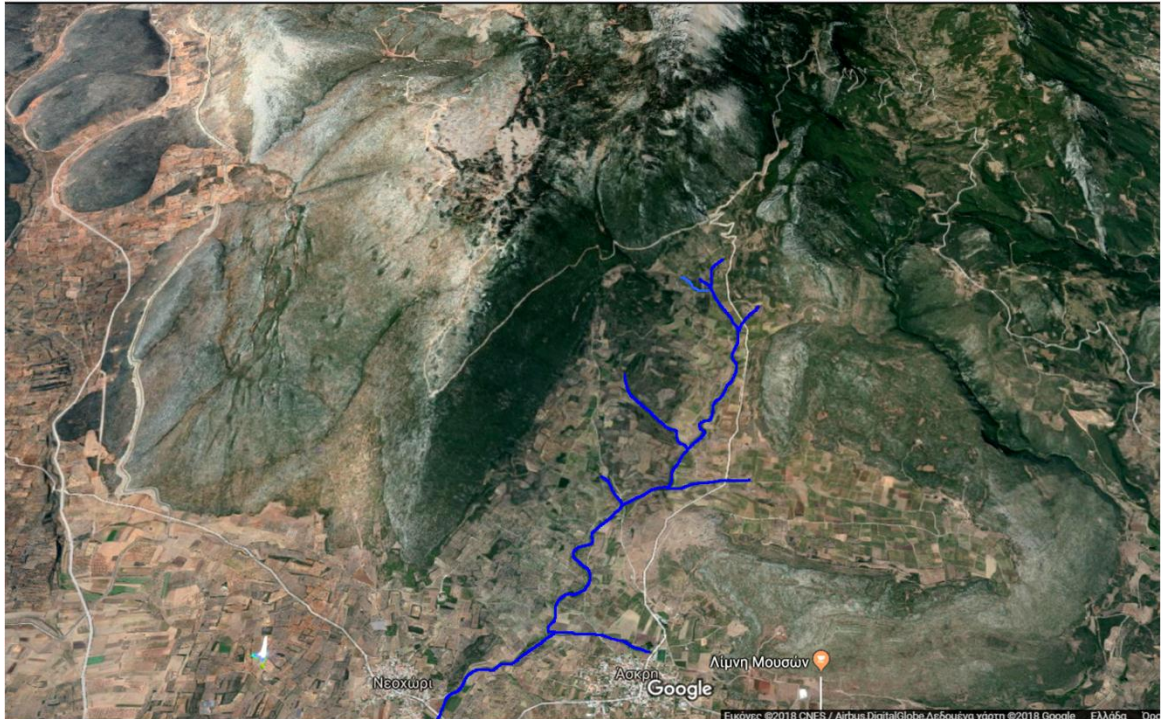
Ίχνη Αγριογούρουνων



Ιστός Αράχνης



Φθάνοντας στον Περμησσό ποταμό...



Αεροφωτογραφία της Κοιλιάδας των Μουσών & Σκαρίφημα ροής Περμησσού ποταμού

{27}

Παραποτάμια Βλάστηση



{24}

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ



*Παρατηρούμε,
καταγράφουμε,
φωτογραφίζουμε ή κάνουμε
το σκίτσο της παραποτάμιας
βλάστησης και
συμπληρώνουμε τον
παρακάτω πίνακα...*


Μήνας που επισκεφθήκαμε τον Περμησό:			
Ροή ποταμού:			
ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΑ ΒΛΑΣΤΗΣΗ			
ΠΟΕΣ	ΘΑΜΝΟΙ	ΔΕΝΤΡΑ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ...

Γράψτε ένα σύντομο κείμενο στο οποίο θα αναφερθείτε στις εντυπώσεις που αποκομίσατε από το φυσικό περιβάλλον της Κοιλάδας των Μουσών.



{25}



.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

{26}

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πέππας Λ Ιωάννης (2010): "3.650 χρόνια στην Κοιλιάδα των Μουσών", Αθήνα : Ιδεοθέατρον

Τζανίμης Αλ. Αναστάσιος (2012): «Η Κοιλιάδα των Μουσών»

ΙΣΤΟ-ΓΡΑΦΙΑ

{1} Βικιπαίδεια – Νομός Βοιωτίας

<https://el.wikipedia.org/ΝομόςΒοιωτίας>

{2} Οι αρχαίες Θεσπιές και η ευρύτερη περιοχή τους

http://thespiakaistorika.blogspot.gr/2010/02/blog-post_19.html

{3} Αεροφωτογραφία της Κοιλιάδας των Μουσών

<https://www.google.gr/maps/place/%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91+%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%A9%CE%9D/@38.3111234,23.1033378,5402m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x14a0f596e6859bdd:0x678c8b66acb8e7fe!8m2!3d38.3096716!4d23.0642712>

{4} Υπουργείο Πολιτισμού – «Οδυσσεύς» - Χρονολόγιο Ελληνικής Ιστορίας και Τέχνης

http://odysseus.culture.gr/a/4/ga40.jsp?age_id=01

{5} «Ένας φιλοσοφικός διάλογος» – Εικόνα Ησίοδος

<http://www.pemptousia.gr/2017/01/enas-filosofikos-dialogos/>

{6} Ηλεκτρονικά Λεξικά

www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/index.html

{7} Εικόνα Πausανίας

<http://www.greekencyclopedia.com/pafsani-as-teli-6oy-ai-pith-metaxy-471-kai-469-px-p18699.html>

{8} Εικόνα Αρχαίου Θεάτρου

http://matinaal.blogspot.com/2015/10/blog-post_9.html

{9} Βικιπαίδεια – Wikimedia: Αρχείο:Ancient greek theater

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:Ancient_greek_theater_greek.svg

{10} Σύλλογος Φιλοπροόδων Άσκρης “Ο ΗΣΙΟΔΟΣ, «Σύντομη Ιστορία της Άσκρης»

<http://www.hsiodos.gr/%CE%86%CF%83%CE%BA%CF%81%CE%B7/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1%CE%86%CF%83%CE%BA%CF%81%CE%B7.aspx>

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΜΟΥΣΩΝ

{11} <https://el.wikipedia.org/ΝομόςΒοιωτίας>

{12} Σύλλογος Φιλοπροόδων Άσκρης “Ο ΗΣΙΟΔΟΣ, Κοιλιάδα των Μουσών

<http://www.hsiodos.gr/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CF%8E%CE%BD/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CF%8E%CE%BD.aspx>

{13} Βικιπαίδεια - Ποταμός

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CF%84%CE%B1%CE%BC%CF%8C%CF%82>

{14} Εικόνα - Πηγές Ποταμού Thunder

https://web.mst.edu/~rogersda/cp_megalandslides/thunder_river.htm

{15} Σύλλογος Φιλοπροόδων Άσκρης “Ο ΗΣΙΟΔΟΣ, Περμησσός

<http://www.hsiodos.gr/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CF%8E%CE%BD/%CE%A0%CE%BF%CF%84%CE%AC%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B7%CF%83%CF%83%CF%8C%CF%82.aspx>

{16} «Το φυσικό περιβάλλον της Ελλάδας» (Οι ποταμοί της Ελλάδας) – Εικόνα Μέρη ποταμού

https://taxidistignosi.wordpress.com/2018/01/21/%CE%B3%CE%B5%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%84_%CE%B2-%CF%84%CE%BF-%CF%86%CF%85%CF%83%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD-21/

{17} Εικόνα - Nature Explorer Camp

<https://allevents.in/lincoln/nature-explorer-camp-for-elementary-age-students/1243480122420574>

{18} Εικόνα Άνθη

<https://openclipart.org/detail/17456/3-flowers>

{19} Εικόνα Έντομο

<http://idahoptv.org/sciencetrek/topics/insects/facts.cfm>

{20} Εικόνα Σαλιγκάρι

<http://www.clipartpanda.com/categories/cute-snail-clip-art>

{21} Εικόνα Κοριτσάκι

<https://www.pippipod.com/shop/forage-mini-nature-explorer-daisy-bag/>

{22} Εικόνα Εξερευνητής

<https://www.niutoday.info/2012/08/21/exploring-majors-fair-scheduled-sept-26-2/>

{23} Εικόνα Έντομα

<https://www.youtube.com/watch?v=IGqylkc3t1I>

{24} Glossary of Flooding Terms – Εικόνα Παραποτάμιας Βλάστησης

<http://moenvironment.org/environment-blog/glossary-of-flooding-terms/?print=print>

{25} Εικόνα Εξερευνητές

http://www.clipartpanda.com/clipart_images/jungle-explorer-clip-art-26018739

{26} Εικόνα – Πλαίσιο

<http://www.pptbackgrounds.org/real-floral-frame-backgrounds.html>

{27} Αεροφωτογραφία της Κοιλιάδας των Μουσών & Σκαρίφημα ροής Περμησού ποταμού

<https://www.google.gr/maps/place/%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%91+%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%A9%CE%9D/@38.3111234,23.1033378,5402m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x14a0f596e6859bdd:0x678c8b66acb8e7fe!8m2!3d38.3096716!4d23.0642712>



Υπεύθυνος Δικτύου Τοπικής

Ιστορίας:

Ευστράτιος Μαϊστρέλλης, Σχολικός
Σύμβουλος Φιλολόγων Ν. Βοιωτίας

Υπεύθυνοι καθηγητές:

Χρήστου Θεοφανώ ΠΕ02,
Διευθ/τρια Γ.Ε.Λ. Θεσπιών
Ηρακλεία Βενιζέλου ΠΕ02
Αναστασίου Ειρήνη ΠΕ04
Λάζου Ευαγγελία ΠΕ06